

(Continuare din pag. 17: Evenimente culturale...)

"Vikingii"

Muzeul de Istorie al Statului (Statens Historiska Museet) din Stockholm prezintă începând de la 16 iunie 2001 o expoziție permanentă consacrată perioadei vikingilor. Deși sunt expuse peste 4.000 de obiecte originale de tip material arheologic, constituind astfel cea mai mare expoziție a colecției unice a muzeului de obiecte din perioada vikingilor care a fost prezentată vreodată publicului, organizatorii ei declară în comunicatul de presă că au "cunoștințe despre societatea epocii vikingilor mult prea fragmentare și nesigure". Ba mai mult, că "obiectele expuse sunt scoase din contextul lor original și reprezintă o cultură pe care niciodată nu o vom putea recrea și nici ajunge la o cunoaștere completă a ei". Crearea acestei expoziții a fost impusă, după cum afirmă organizatorii ei, de cerințe turistice. Căci, spun aceștia, turiștii străini veniți la Stockholm vor să vadă "unde sunt vikingii".

Întrebarea aceasta îi pune în încurcătură pe istoricii suedezi. În istoriografia suedeză se vorbește mai ales despre epoca de piatră, epoca de bronz și epoca de fier și nu așa de mult și distinct despre vikingi. Căci se pare că nu a existat nici un popor care să se numească pe sine însuși ca fiind viking. Aceasta, deoarece denumirea de "viking" a fost folosită mai degrabă în afara Suediei de azi de către popoarele de atunci din vestul Europei pentru a-i desemna astfel pe nordicii veniți peste ei, de cele mai multe ori în scopuri de jaf și distrugere. Se pare că la început cuvântul "viking" era sinonim cu cuvântul "pirat" sau "jefuitor barbar".

Coif de viking (fotografiat pe manechin).
Foto: © Statens Historiska Museum, Stockholm.

Nu se știe exact cum a apărut cuvântul "viking" și nici ce înseamnă el, dar există multe încercări târzii de interpretarea acestui cuvânt, care mai de care mai fantezistă. Una dintre ipoteze consideră că, la început, prin acest termen erau desemnați, conform documentelor scrise din Europa de vest contemporane acestor evenimente păstrate până la noi, doar nordicii care veneau din Viken (Golful), prin acest termen geografic desemnându-se golful Oslo din Norvegia și cu partea de nord a județului Bohus din Suedia de azi. Chiar și pe o piatră cu inscripții runice aflată pe insula Gotland se vorbește despre vikingi care "s-au dus spre vest".

Istoriografii suedezi mai noi încercară să sublinieze mai puternic activitatea negustorească a vikingilor și să o atenueze pe cea de jaf și distrugere, și ca atare vor să găsească, a posteriori, originea cuvântului "viking" în cuvântul latin "vicus", care ar fi însemnat, după ei, "târg, oraș comercial". Explicația aceasta este clar fantezistă, deoarece cuvântul "vicus" desemna, ca la Horatiu de exemplu,

noțiunea de "gospodărie de țară", iar alți autori latini din antichitate foloseau acest cuvânt în sensul de "sat, cătun", sau "cvartal, strădă în oraș".

Nordicii care s-au dus spre est au fost numiți de străinii peste care au dat cu nume ca "rus", poate pentru că veneau din zona Roslagen aflată imediat la nord de Stockholm ("o" în suedeză se citește ca "u" în română), pomeniți la 839 în anale franceze, sau "variagi", care era termenul dat de slavi ne-slavilor din zona Mării Baltice. Dacă "vikingii" călătoreau cu corăbiile lor lungi pe apele Atlanticului pentru a ataca regatul lui Carol cel Mare (800-814), insulele britanice, peninsula italică și insula Sicilia, ajungând la nordul Africii și descoperind și populând Islanda, Groenlanda și coasta de est a Canadei de azi, "rus", care au dat și numele de Rusia, și "variagii" s-au folosit de fluviile est-europene pentru a ajunge la Bagdad, centrul califatului de atunci și sediul puterii islamice în creștere - cea mai mare putere militară și economică a vremii, și la Constantinopol, capitala Imperiului Roman de Răsărit, sau Romania (Țara Romanilor), cum se autonumea el pe atunci. Ei plecau din județul Stockholm de azi, sau de pe insula Gotland, traversau Marea Baltică și continuau pe fluviile Dvina, respectiv Niemen, după care trăgeau corăbiile pe uscat până la Nipru și ajungeau apoi la Marea Neagră și Constantinopol. O altă cale de răsărit al acestora era fluviul Weichsel (Vistula) și afluentul acestuia San, după care trăgeau corăbiile pe uscat până la Nistru pentru a ajunge apoi la Marea Neagră și Constantinopol. Că acest drum a fost folosit cu siguranță o dovedește existența pe insula Gotland a unei pietre comemorative cu scriere runică pe care se poate citi despre un astfel de călător care a fost omorât în drumul său de "un valah", adică probabil de un român de la Nistru.

Pentru a ajunge la Bagdad, acești "rus" navigau prin Golful Finic la un afluent al Volgăi, după care continuau pe Volga și Marea Caspică la Djardjan (Gorgan), unde luau calea caravanelor spre destinația finală.

Oamenii "rus" numeau Imperiul Bizantin cu termenul de "Grekland" (Grecia), Constantinopol se chema "Miklagård", iar imperiul musulmanilor era numit "Särkland". Ei au întemeiat în 862, între Marea Baltică și Marea Neagră, regatul "Gårdarrike" (aproximativ: Regatul Fermei) și în cadrul acestuia stațiile comerciale Aldejuborg (Staraia Ladoga) și Holmgård (Novgorod) pe râul Volhov, și Könuborg (Kiev) pe râul Nipru.

În limbajul de azi, termenul de "viking" îi desemnează pe toți nordicii care populau, în epoca vikingilor, teritoriile de baştină ale vikingilor aflate în regatele Suedia, Norvegia și Danemarca de azi.

Epoca vikingilor a durat aproape 250 de ani, de la primele atacuri cunoscute ale vikingilor pe coasta de est engleză la sfârșitul secolului VIII d. Hr. și până la bătălia de la Hastings din 1066, când Vilhelm Cuceritorul (stră-stră-strănepotul căpeteniei vikingie Gângerulf) a ocupat Anglia. La acea epocă mai tot Nordul era deja creștinat de Biserica Catolică, sub conducerea Papei de la Roma.

Expoziția organizată de Muzeul de Istorie al Statului din Stockholm prezintă obiecte originale provenite din descoperirile arheologice efectuate în regiunea văii lacului Mälaren, deci de pe coasta de est a Peninsulei Scandinave, unde au trăit cei ce călătoriseră spre est, "rus" și "variagi", și nu vikingi, care au călătorit spre vest. De aceea, termenul de "Vikingi" dat ca titlu expoziției mi se pare ciudat, afară doar dacă el este folosit în sensul nou al cuvântului, în care toți nordicii de pe vremea aceea sunt trecuți sub același nume - ceea ce este simplu, dar inexact. Dar atunci, este ciudat faptul că termenul global de "Vikingi" este folosit la o expoziție care prezintă doar exponate din Suedia, și de fapt numai dintr-o mică parte a acesteia, excluzându-i pe vikingii din Norvegia și Danemarca de azi.

În comunicatul lor de presă, organizatorii anunță că nu au căutat să prezinte obiectele în reconstituiri scenografice pentru a le prezenta în mod educativ în

contextul lor cultural și istoric, așa cum se obișnuiește de câteva decenii în muzeele din Suedia, deoarece "cunoștințele asupra societății din vremea vikingilor sunt prea fragmentare și nesigure". Așa încât exponatele, care sunt apreciate de organizatori a avea o valoare istorico-culturală și științifică nepretuită, au primit un loc central în expoziție, care are un caracter abstract și estetizant, lăsând vizitatorilor posibilități multiple de interpretare și trăire estetică. În prima sală a expoziției sunt prezentate pietre cu inscripții runice, pietre cu imagini încrustate și comori de argint descoperite în regiunea prezentată. Sala a doua este dedicată temei "Putere și supremație". Aici sunt prezentate Puterea, care acum este relatată la grupul social, Mentalitatea bazată pe "onoare", "umilire" și "răzbunare", precum și Supremația bazată pe violență și plocoane, a cărei forță motrice este constituită din datoria de a da plocoane, a le primi și a răsplăti pentru aceasta. Tot aici sunt descrise raidurile vikingilor, călătoriile lor comerciale și luarea de tributuri. O sală mai mică din apropiere găzduiește prezentarea raidului făcut de Ingvar Vittfarne (Ingvar cel Umblat în lumea largă) la anul 1040 în Särkland și care a fost un eșec total. În sala a patra, care poartă titlul "Ogradă și Oraș", este vorba despre cum marea ogradă, centrul al puterii și sediul căpeteniei din vremea vikingilor, pierde în fața puterii regale ce crește tot mai mult și care se aliază cu biserica. Acestea două din urmă întemeiază orașe și clădesc împreună o structură pentru ca, prin comerț și impozare, să-și asume un surplus mereu crescând. Sala a cincea este destinată unei expoziții temporare cu tema "Locul central", care prezintă proiecte de cercetare actuale despre preistoria societății urbane, aici fiind expuse și obiecte împrumutate de la Muzeul Arheologic și Cultura (Kulturen) din Lund. Ultima sală a expoziției prezintă tema "Păgânism și Creștinism", unde este vorba despre schimbarea de religie care are loc la trecerea dintr-un mileniu în altul. Nu numai un cult nordic preistoric este înlocuit de învățătura creștină, ci are loc și o modificare succesivă a structurii puterii, învingătoare fiind Biserica, a cărei influență se făcea simțită asupra întregii lumi cunoscute pe atunci.

În ciuda limitărilor și trecerilor sub tăcere expuse mai sus, expoziția aceasta are valoare pentru cei interesați de această temă mai ales prin posibilitatea de a avea acces la multitudinea de obiecte originale expuse lucid și cu generozitate.

"EUROPx7"

La 4 iunie a.c. a avut loc în sălile de expunere de la casa de cultură de cartier "Birkagården" de la marginea orașului Stockholm vernisajul unei expoziții de o zi (?) cu picturi, sculpturi, acuarele și gravuri realizate de artiști români din România și străinătate, sub egida Secției de Cultură, Religie și Valori Naționale a Județului Sibiu, Lobby - Art Foundation Stockholm-Sibiu, Uniunea Artiștilor din România și secția sa din Sibiu, precum și Ambasada României și secția sa culturală și de presă.

Am văzut artiști plastici inimoși și interesați să facă parte din circuitul cultural european, am văzut lucrări din care unele dădeau dovadă de vigoare și siguranță (deși prea asemănătoare curentelor nu de mult ofilite în Vest), dar și câteva de o stângăcie amatoricească jenantă.

Ce nu am văzut au fost numere la lucrările expuse și o listă cu cotele, titlurile și autorii acestora. Parcă eram la o expoziție-ghicitoare. Am reușit să localizez câte ceva realizat de Vladimir Șetran, Adrian Popescu, Ligia Podorean Ekström și Alexandru Ghilduș. De altfel, tot aranjamentul a eșuat: afiș stângaci, sală de expunere ponosită și în afara circuitului expozițional, fără clienți sau vizitatori, fără promotor profesional și interesat, acțiunea parcă a fost menită să-i păcălească pe artiști și să-i pună degeaba pe drumuri.

Păcat, cel puțin unele din lucrările expuse meritau o soartă mai bună. ◆